

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ**

**МЕДІАЛІНГВІСТИКА
(Синтаксис складного речення)**

**Навчально-методичний посібник до вивчення курсу
(для студентів спеціальності 061 Журналістика
ОП «Журналістика», «Міжнародна журналістика», «Реклама та
зв'язки з громадськістю)**

Ужгород 2024

Укладач – *ГЕЦКО Ганна Іванівна*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рецензенти:

ШАПОВАЛОВА Галина Валентинівна — кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

ШАРКАНЬ Василь Васильович — кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Відповідальний за випуск – *СОЛОМІН Євген Олександрович*, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри журналістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рекомендовано до друку

Науково-методичною комісією філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Протокол № 9 від 28 червня 2024 р.);

Вченою радою філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Протокол № 11 від 28 червня 2024 р.).

Медіалінгвістика (Синтаксис складного речення): навчально-методичний посібник до вивчення курсу (для студентів спеціальності 061 Журналістика ОП «Журналістика», «Міжнародна журналістика», «Реклама та зв'язки з громадськістю») / Укл. Г.І. Гецко. Ужгород, 2024. 40 с.

У посібнику зібрано й систематизовано основний практичний матеріал із навчальної дисципліни «Медіалінгвістика (Синтаксис складного речення)». Він допоможе здобувачам вищої освіти ефективніше організувати свою підготовку до лабораторних занять; сформувані систематизовані наукові знання про традиційні й нові підходи у класифікації та аналізі синтаксичних явищ; набувати вмінь та навичок правильно використовувати різні синтаксичні засоби відповідно до комунікативних намірів у професійній діяльності; сприяти розвитку і формуванню гармонійної мовної особистості тощо.

Методичні розробки призначено для студентів філологічного факультету, що навчаються за спеціальністю 061 «Журналістика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ТЕМИ І ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ ТА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ.....	5
Тема 1. Поняття про складне речення. Типологія складних речень.....	5
Тема 2. Структурна організація складного речення.....	7
Тема 3. Складносурядне речення	9
Тема 4. Аналіз засобів поєднання в складносурядному реченні.....	11
Тема 5. Складнопідрядне речення.....	13
Тема 6. Логіко-граматична класифікація складнопідрядних речень	15
Тема 7. Обставинні складнопідрядні речення.....	17
Тема 8. Структурно-семантична та формально-граматична класифікації складних речень.....	19
Тема 9. Багатокомпонентні складнопідрядні речення.....	21
Тема 10. Безсполучникове складне речення.	25
Тема 11. Багатокомпонентні складні речення. Період.	26
Тема 12. Конструкції чужого мовлення.....	28
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ.....	30
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ.....	32

ВСТУП

Навчальний курс «Медіалінгвістика (Синтаксис складного речення)» узагальнює та поглиблює знання здобувачів вищої освіти із дисциплін першого та другого року навчання («Медіалінгвістика: лексикологія», «Медіалінгвістика: фонетика, морфеміка, словотвір», «Медіалінгвістика: морфологія», «Медіалінгвістика: синтаксис простого речення», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Правописний практикум») та є невід'ємним складником системи підготовки здобувачів першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти, що навчаються за спеціальністю 061 «Журналістика».

Мета навчальної дисципліни – сформувати в студентів цілісне уявлення про структуру, системність і багатство сучасної української літературної мови на синтаксичному рівні; ґрунтовно засвоїти синтаксичні норми, закріпити навички лінгвістичного (синтаксичного) аналізу мовних одиниць; сформувати систематизовані наукові знання про традиційні й нові підходи у класифікації та аналізі синтаксичних явищ; сприяти розвитку і формуванню гармонійної мовної особистості майбутнього журналіста чи фахівця у галузі реклами та піару.

Курс «Медіалінгвістика (Синтаксис складного речення)» покликаний вдосконалити та розвинути:

- знання нормативного, формально-змістового, комунікативного аспектів українського синтаксису;
- розуміння синтаксичних норм сучасної української літературної мови;
- вміння використовувати набуті теоретичні знання з українського синтаксису складного речення для фахової комунікації та створення інформаційного, рекламного чи PR-продукту;
- вміння правильно використовувати різні синтаксичні конструкції відповідно до комунікативних намірів та професійних завдань;
- навички створення журналістського, рекламного чи PR-тексту з урахуванням вимог сучасних медіаплатформ та потреб демократичного розвитку українського суспільства.

ТЕМИ І ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ ТА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Поняття про складне речення. типологія складних речень

План

1. Поняття про складне речення. Проблемні питання дослідження складного речення.
2. Диференційні ознаки складних речень.
3. Типи синтаксичних зв'язків і синтаксичних відношень у складному реченні.
4. Засоби вираження синтаксичних відношень між частинами складного речення.
5. Типологія складного речення.

Лабораторні завдання

1. Дібрати для аналізу авторський медіатекст та виділити в ньому всі складні речення. Зробити кількісні підрахунки щодо вживання простих і складних речень. Узагальнити, які речення переважають і чому (з огляду на жанр і тему публікації).
2. У виданні «Українська мова: енциклопедія» опрацювати лексикографічну статтю «Складне речення» (URL: <https://archive.org/details/UkrMovEnts/page/97/mode/2up>).

3. З авторського медіатексту (на вибір студента) навести приклади різних засобів вираження синтаксичних відношень між частинами складного речення.
4. Опрацювати публікацію Шитик Л. Проблема диференціації складних речень в аспекті теорії перехідності. *Філологічний часопис. Вип. 1 (7), 2016. С. 77-86. URL: <http://fch.udpu.edu.ua/article/view/138071>.*

Дати відповіді на наступні питання: *Які теоретичні концепції вивчення різних типів складних речень домінують у новітньому мовознавстві? Який тип складних речень є найбільш проблемним при класифікації і з чим це пов'язано? Який підхід більш дієвий для опису складних речень в аспекті теорії перехідності?*

5. Обрати для аналізу два тексти різних стилів (напр.: публіцистичний і науковий; публіцистичний і художній). Виявити у цих текстах речення з одним та кількома предикативними центрами. З'ясувати, чи відрізняються ці речення за типом та будовою в текстах різних стилів?

Література до теми

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова: Синтаксис. Київ: Вища школа, 2005. 270 с.
2. Греб М. М. Семантико-граматичні чинники формування зіставного відношення в складних конструкціях сучасної української мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «українська мова». Харків, 2005. 20 с.
3. Дякова Т. Семантичні типи протиставних відношень у складних реченнях зі сполучниками але, проте, однак (на матеріалі текстів науково-технічних періодичних видань). *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць*. Вип. 11. Донецьк: ДонНУ, 2003. Ч. 1. С. 129–135.
4. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису: монографія. Вид. 2-ге, виправл. і доп. Донецьк: ДонНУ. 2007. 294 с. URL: http://www.ukrajnistika.edu.rs/preuzimanje/zagnitko_a_teorija_suchasnogo_sintaksisu.pdf
5. Кучерява О. А. Сучасна українська мова (синтаксис складного речення) : навч.-мет. посіб. [для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література)]; ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2022. 104 с.
6. Спільник Т. М. Градаційне відношення в структурі складних сполучникових конструкцій сучасної української мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «українська мова». Харків, 2004. 20 с.
7. Сучасна українська мова. Синтаксис / За ред. А. К. Мойсієнка. Київ: Знання, 2013. 340 с.
8. Тихоша В., Олексенко В., Гайдученко Г., Нагіна В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Київ: Українське видавництво, 2009. 287 с.
9. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. [2-ге вид.]. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
10. Шульжук К.Ф. Аспекти дослідження складного речення. *Сучасна філологія. Проблеми, пошуки, знахідки*. Рівне, 2005. Вип. 3. С. 40–44.
11. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 408 с.

Тема 2. Структурна організація складного речення

План

1. Формально-синтаксична організація складного речення.
2. Семантико-синтаксична організація складного речення.
3. Комунікативна організація складного речення.

Лабораторні завдання

1. В онлайн-виданні «Дзеркало тижня» обрати для аналізу один із текстів Олега Покальчука. Виявити всі складні речення та визначити семантико-синтаксичні відношення між їхніми предикативними частинами.
2. У запропонованому уривку з публікації Ігоря Пилипіва (Українська правда. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2024/06/26/715764/>) перетворити предикативні частини складних речень у сукупність простих речень. З'ясувати, чим відрізняється оригінал від трансформованого тексту і чи можна після таких перетворень передати семантику складних речень без втрат. Запропонувати своє продовження статті.

iPhone більше не в моді: чому молодь обирає дешеві кнопочкові телефони

9 січня 2007 року, Сан-Франциско. На сцену конференції Macworld Expo виходить чоловік у чорній водолазці, джинсах та білих кросівках. Його впевненість була безапеляційною, адже саме в той день компанія, якою він керував, збиралася заново винайти телефон.

За кілька хвилин Стів Джобс презентував перший iPhone, який докорінно змінив світ мобільних телефонів. Вихід девайса із сенсорним екраном та 2-мегапіксельною камерою став визначною подією для всіх наступних поколінь смартфонів. Тодішній лідер ринку компанія Nokia проігнорувала нові тенденції, які рухали індустрію до створення сенсорних телефонів, що поєднують функції звичайного телефону та комп'ютера. Уже у 2012 році Nokia втратила першість на ринку, а через кілька років остаточно відійшла на другий план.

Здавалося б, за 17 років з появи першого iPhone виросло ціле покоління, яке не уявляє собі життя без сенсорного екрана смартфона

та постійного доступу до інтернету. Попри це, молодь починає надавати перевагу звичайним кнопковим телефонам, якими користувалися їхні батьки. Звичайні мобільні телефони стають для молоді визволенням від соціальних мереж, постійних сповіщень та проблем з психічним здоров'ям. Ба більше, вони значно доступніші. Зростання популярності простих телефонів свідчить про пошук людьми альтернативи тотальному зануренню в цифровий світ.

Чи стане повернення до простих телефонів новим трендом у сучасному світі та чи зможуть вони похитнути домінування смартфонів на ринку?

3. Виписати з онлайн-видання «Еспресо» (URL: <https://espresso.tv/>) десять складних речень. Зміст цих складних речень передати за допомогою простих. З'ясувати, чим відрізняється предикативна частина складного речення від свого аналогу — простого речення (заміна іменника на займенник, заміна іменного слова чи словосполучення на прислівник, зміна порядку слів, зміна послідовності предикативних одиниць, наявність сполучників, пропуск головного чи другорядного члена речення тощо).
4. Підготувати і записати в радіостудії повідомлення про актуальну подію (захід), що відбудеться або нещодавно відбулася в УжНУ. Звернути увагу на тип і структуру використаних речень, зробити висновок щодо особливостей їх використання в радіоповідомленнях.
5. Проаналізувати два онлайн-видання (на вибір студента), звернути увагу на структуру, тематику, зворотній зв'язок з аудиторією. Виявити 3-5 синтаксичних помилок.

Література до теми

1. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису. Горлівка: ГДПШМ, 2004. Ч. 1 228 с.; Ч. 2. 254 с.; Ч. 3. 266 с.
2. Корнієць А. Шляхи формування складного речення. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2788>
3. Мариненко І. О. Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): навчальний посібник. Київ, 2021. 279 с.
4. Межов О. Г. Синтаксис української мови: навчальний посібник. Луцьк: Надтир'я, 2021. 268 с.
5. Мелкумова Т. В. Комунікативно-прагматичні функції виражальних засобів синтаксису (на матеріалі інформаційних та публіцистичних текстів): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Криворізь. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг, 2011. 237 с.
6. Слинко І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання : навч. посібник. Київ: Вища шк., 1994. 670 с.

7. Тележкіна О. Складне речення як текст: аналіз структурної організації (на матеріалі збірки «Рубаї» Дмитра Павличка). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: збірник наукових праць*. Вип. 17. Київ, 2009. С. 38–45.
8. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. [2-ге вид.]. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
9. Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2011. 544 с.
10. Шеремета Н. П. Українська мова в ЗМІ: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 188 с.

Тема 3. Складносурядне речення

План

1. Визначення складносурядного речення як синтаксичної одиниці.
2. Основи класифікації складносурядних речень.
3. Різновиди складносурядних речень.
4. Складносурядні речення відкритої та закритої структури.

Лабораторні завдання

1. Визначити, яким типом зв'язку — сурядним чи підрядним пов'язані предикативні частини запропонованих речень.
 - А) *Нове розслідування ЄС намагається зрозуміти, як Meta захищає неповнолітніх користувачів від негативного впливу соцмереж.*
 - Б) *Бізнес, наукова спільнота, державна та місцева влада у синергії мають створити умови для технологічного розвитку, що посилить позиції України як на фронті, так і в тилу.*
 - В) *Вони захоплюються найдрібнішими технічними характеристиками свого рішення, однак майже ніколи не думають про його ринкову складову.*
 - Г) *Я два роки прожила за кордоном, і там спостерігається зовсім інша історія, інше ставлення до культури.*
 - Ґ) *Залучення мігрантів необхідне вже, але це матиме, найімовірніше, багато негативних наслідків.*
 - Д) *Чи будемо ми пропонувати лише роботу на короткий термін з умовою повернення у рідну країну, чи це буде пропозиція постійного проживання та працевлаштування.*

2. Виписати з медіавидання «Дзеркало тижня» (URL: <https://zn.ua/>) шість складносурядних речень відкритої структури. Прокоментувати їх тип та засоби зв'язку.
3. Виписати з онлайн-журналу «Varosh» (URL: <https://varosh.com.ua/>) по два приклади єднальних, зіставних, протиставних, розділових, градаційних, пояснювальних складносурядних речень.
4. Створити 5 складносурядних речень з єднальними сполучниками з такими змістовими відношеннями між їхніми частинами:
 - одночасність дій або станів;
 - послідовність дій або станів;
 - причина-наслідок;
 - умова-наслідок.
5. Опрацювати власний медіатекст, виписати з нього всі складносурядні речення. Визначити тип, семантико-синтаксичні відношення та засоби зв'язку кожного складносурядного речення.

Література до теми

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів: автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.01.08. Київ, 2003. 18 с.
2. Глушкова Г. М. Структурно-семантичні типи сурядності: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Укр. мова». Дніпропетровськ, 1998. 16 с.
3. Городенська К. Г. Граматичний словник української мови. Сполучники. Київ, Херсон: Вид-во ХДУ, 2007. 340 с.
4. Городенська К. Г. Функціональні зони сполучників в українській науковій мові. *Українська термінологія і сучасність*: зб. наук. праць. Київ: КНЕУ, 2005. Вип. УІ. С. 7–13.
5. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. Київ: Наук. думка, 1969. 155 с.
6. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Київ: Наук. думка, 1970. 303 с.
7. Завальнюк І. Я. Оновлена стилістична конотативність складносурядних речень в українському газетному мовленні початку ХХІ ст. *Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту ім. М. П. Драгоманова*. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. праць [відп. ред. М. Я. Плющ]. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 5. С. 200–206.
8. Кузьмич О. Теоретичний аспект вивчення складносурядних речень та анормативи в їх конструюванні. *Лінгвостилістичні студії*, 2018. Вип. 8. С. 173–180.
9. Кучерява О. А. Сучасна українська мова (синтаксис складного речення) : навч.-мет. посіб. [для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 014 Середня

- освіта (Українська мова і література)]; ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2022. 104 с.
10. Пещак М. М. Комунікативний синтаксис. Київ: Довіра, 2000. 150 с.
 11. Рула Н. В. Семантико-синтаксична типологія складносурядних речень в сучасній українській мові URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25169/Rula.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 12. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
 13. Христіанінова Р. О. Співвідношення змістів предикативних частин у складносурядних реченнях. *Мовознавчий вісник*: збірник наук. праць. Черкаси: ФОП Чабаненко Ю. А., 2016. Вип. 21. С. 118–126.

Тема 4. Аналіз засобів поєднання в складносурядному реченні

План

1. Проблема семантичної диференціації сурядних сполучників в українському мовознавстві.
2. Питання про так звані аналоги сполучників сурядності.
3. Пунктуація в складносурядному реченні.

Лабораторні завдання

1. Виписати із видання «Varosh» (за поточний місяць; URL: <https://varosh.com.ua/>) складні речення із сполучниками сурядності зі значенням: обмеження, доповнення, приєднання, протиставлення, чергування або взаємо виключення.
2. Написати медіатекст на тему «Штучний інтелект в освіті: можливості та виклики». Використати в ньому складносурядні речення, зазначити їх тип за сполучниками (єднальними, протиставними, розділовими, градаційними, приєднувальними).
3. Робота в мінігрупах (4-5 студентів). Кожна група обирає для аналізу одну аналітичну статтю (автор та видання на вибір студентів). Опрацьовує складносурядні речення, визначає їх семантико-синтаксичні відношення та засоби зв'язку між предикативними частинами.
4. Навести власні приклади складносурядних речень між предикативними частинами яких: ставиться кома, ставиться крапка з комою, ставиться тире, не ставиться кома.

5. Визначити тип запропонованих складносурядних речення, поставити розділові знаки.
- А) *Вечоріло і хотілося спати.*
- Б) *Восени швидко темніє і опускаються тіні.*
- В) *Студент намагався не заснути на парі та сон переміг його.*
- Г) *То галас проноситься коридорами то німа тиша блукає університетом.*
- Ґ) *Отримав диплом і заробітна плата обов'язково буде підвищена.*
- Д) *Хай Марія напише сценарій і першокурсники готують «Медіавечорниці».*
- Е) *Ще трохи і професійне життя чекає за рогом.*
- Є) *Котра зараз година і коли можна дізнатися результати модульного контролю?*
- Ж) *Проживання в університетському гуртожитку сприяє комунікації між студентами та охорона часто зменшує надмірну активність у нічний час.*
- З) *Після початку великої війни кількість вакансій різко скоротилася однак за два роки змогла поступово повернутися до показників 2022 року.*

Література до теми

1. Беляєва Т. В. Функції єднального сполучника *і* та протиставного *та* у створенні умовно-наслідкового відношення в складносурядних реченнях. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. праць. Харків: Видавець Прокопенко Г. Є., 2004. Вип. 12. С. 58–65.
2. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів: автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.01.08 . Київ, 2003. 18 с.
3. Весельська Г. С. Нові явища у функціонуванні сурядних сполучників в українській мові кінця ХХ–початку ХХІ ст.: монографія. Житомир: Видавництво ЖДУ, 2014. 159 с.
4. Городенська К. Аналітичні тенденції в розвитку складу сполучників української мови. *Рідний край : науковий, публіцистичний і художньо-літературний альманах*. Полтава, 2008. № 2 (19). С. 36–43.
5. Городенська К. Градаційні сполучники української мови (проблемні питання). *Науковий вісник Чернівецького національного університету*: зб. наук. праць. Слов'янська філологія. Чернівці, 2009. Вип. 475–477. С. 25–30.
6. Городенська К. Сурядні сполучники української мови на тлі семантико-синтаксичних відношень. *Мови та культури у новій Європі: контакти і самобутність*: зб. наук. доповідей. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. С. 78–88.

7. Городенська К. Г. Функціональні зони сполучників в українській науковій мові. *Українська термінологія і сучасність*: зб. наук. праць. Київ: КНЕУ, 2005. Вип. УІ. С. 7–13.
8. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Київ: Наук. думка, 1970. 303 с.
9. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти. Вінниця: Нова Книга, 2009. 400 с.
10. Козіцька О. Сурядні сполучники як засоби приєднання парцелятив. *Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. праць*. Київ: Міленіум, 2007. С. 163–172.
11. Кухарчук О. Проблема сполучників і сполучних комплексів у сучасному мовознавстві. *«Наукові записки» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*: зб. наук. праць. Серія: Філологія. Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД», 2007. Вип. 9. С. 88–92. URL: http://eprints.zu.edu.ua/15555/1/Text_monografiyi.pdf
12. Степаненко М. Синтаксис складного речення: конспект лекцій: навчально-методичний посібник. Полтава: ПНПУ, 2021. 132 с.

Тема 5. Складнопірядне речення

План

1. Визначення складнопірядного речення: основні ознаки та структурні особливості.
2. Засоби зв'язку пірядної частини з головною.
3. Класифікація складнопірядних речень.
4. Пунктуація в складнопірядному реченні.

Лабораторні завдання

1. Виписати з онлайн-журналу «Український тиждень» (URL: <https://tyzhden.ua/>) три складнопірядні речення наступної структури: головне / пірядне; пірядне / головне; головне розірване пірядним.
2. Опрацювати публікацію Христіанінова Р. О. *Еволюція вчення про складнопірядні речення в українській лінгвістиці і половини ХХ ст.* (URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-083-4-33>).

Підготувати презентацію ключових тез за її змістом.

3. Із публікації Т. Богдан «Чотири нові концепції розширення ЄС: чи підходять вони Україні» («Українська правда», 20 жовтня 2023 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/10/20/7171779/>)
виписати всі складнопідрядні речення, визначити в них головне речення.

4. Написати медіатекст за ключовими словами і словосполученнями: *студент, навчання в університеті, мрія дитинства, освіта в Україні*. Використати у ньому 5 неелементарних складнопідрядних речень.
5. Робота в мінігрупах (4-5 студентів). Кожна група обирає для аналізу одну аналітичну статтю (автор та видання на вибір студентів). Опрацьовує складнопідрядні речення, визначає їх тип та засоби зв'язку між предикативними частинами. Звертає увагу на вживання сполучників та омонімічних з ними сполучних слів.

Література до теми

1. Божко О. П. Складнопідрядні речення в заголовках регіональних інтернет-видань. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019. № 38, Т. 3. С. 21–23.
2. Вихованець І. Р. Складнопідрядне речення. *Українська мова : енциклопедія* / [редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін.]. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2000. С. 557.
3. Герман В. В. Синтаксична організація складнопідрядних приєднувальних (супровідних) конструкцій. *Слобожанський науковий вісник*. Серія Філологія, Вип. 2, 2023. С. 5–10.
4. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць: монографія Київ: Наук. думка, 1991. 192 с.
5. Завальнюк І. Я. Нові семантико-стилістичні вияви складнопідрядних речень в українських газетних текстах початку ХХІ ст. *Мовознавство*, 2009. № 6. С. 42–50. URL: <https://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/394.html>
6. Завальнюк І. Структура та стилістичні параметри вживання складнопієднувальних конструкцій у сучасному українському газетному мовленні. *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць Донецького державного університету*. Донецьк, 2008. Вип. 17. С. 199–206.
7. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису. Горлівка: ГДПШМ, 2004. Ч. 1 228 с.; Ч. 2. 254 с.; Ч. 3. 266 с.
8. Івкова Н. Структурна та функціонально-семантична специфіка приєднувальних конструкцій у текстах публіцистичного стилю. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії: зб. наук. праць Рівненського держ. гум. ун-ту*. Рівне: РДГУ, 2005. Вип. 13. С. 53–56.

9. Кучерява О. А. Сучасна українська мова (синтаксис складного речення) : навч.-мет. посіб. [для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література)]; ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2022. 104 с.
10. Мачак О. Ю. Синтаксична структура складнопідрядних речень з інтенсивнодопустовою семантикою: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Кіровоград, 2010. 20 с.
11. Руденко Н. Семантичні групи складнопідрядних речень з умовною модальністю в сучасній українській літературній мові. *Лінгвістичні студії*: зб. наук. пр. / відп. ред. Г. І. Мартинова. Черкаси: БрамаУкраїна, 2006. С. 94–99.
12. Степаненко М. Синтаксис складного речення: конспект лекцій: навчально-методичний посібник. Полтава: ПНПУ, 2021. 132 с.
13. Сучасна українська мова. Синтаксис / За ред. А. К. Мойсієнка. Київ: Знання, 2013. 340 с.
14. Ткач О. В. Складнопідрядні речення з корелятами якісно-кількісної семантики в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Харків, 2000. 18 с.
15. Христіанінова Р. О. Асемантичні сполучники і (й), а в складносурядних та синкретичних сурядно-підрядних реченнях. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2019. № 5. С. 139–157.
16. Христіанінова Р. О. Еволюція вчення про складнопідрядні речення в українській лінгвістиці I половини XX ст. *Philological science and education: transformation and development vectors*: Collective monograph. Vol. 2. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. С. 299–317. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-083-4-33>
17. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ: Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
18. Христіанінова Р. Складнопідрядні речення, побудовані з використанням технік «підрядного приєднання». *Українська мова*. 2009. № 1. С. 3–14.
19. Христіанінова Р. О. Традиційні й нові класифікації складнопідрядних речень. *Українська мова і література в школі*. 2010. № 1. С. 35–38.

Тема 6. Логіко-граматична класифікація складнопідрядних речень

План

1. Принципи логіко-граматичної класифікації підрядних речень.
2. Види підрядних речень за логіко-граматичною класифікацією.
3. Специфіка вживання складнопідрядних речень у медіатекстах.

Лабораторні завдання

1. Обрати для аналізу одну медіапублікацію (вказати джерело і покликання). Виписати всі складнопідрядні речення і визначити їх тип за логіко-граматичною класифікацією (підметові, присудкові, додаткові, означальні, обставинні).
2. Написати медіатекст за ключовими словами: *суспільство, життя, війна, перемога, молодь*. Використати складнопідрядні речення, виділити їх у тексті та визначити тип за логіко-граматичною класифікацією.
3. Визначити тип поданих речень за логіко-граматичною класифікацією:
 - А) *Почути б, як наближається перемога.*
 - Б) *Саудівська Аравія вже заявила, що призупиняє мирні переговори з Ізраїлем.*
 - В) *Він був не з тих, що швидко погоджуються.*
 - Г) *Хто не зареєструвався, нехай підійде і запише своє прізвище.*
 - Ґ) *Подальший розвиток подій залежатиме від того, як просунеться військова операція Ізраїлю проти ХАМАСу.*
 - Д) *Щастя тому дається, хто за нього в бою б'ється.*
 - Е) *Ті, що народжуються раз на століття, умерти можуть кожен день.*
 - Є) *Яка робота, така й нагорода.*
 - Ж) *Кожний, хто серцем патріот, візьме участь у благодійній заходах.*
 - З) *Нещодавно Ізраїль завдав авіаударів по будинках, де живуть родичі Ісмаїла Ханії.*
 - И) *Мешканцям інших країн із поляризованими політичними системами варто поміркувати про те, що розколи роблять національну безпеку вразливою.*
 - І) *Не поливай бур'ян у надії, що він перетвориться на троянду.*
 - Й) *Усе, чого ми доб'ємося в результаті сьогоднішнього дійства, буде спрямовано на допомогу ЗСУ.*
 - К) *Настрій у нього був такий, що він хотів обняти весь світ.*
 - Л) *Бійці на милицях або на протезах залишаються звичайними людьми, яким цікаво говорити на звичайні теми: про море, природу, рибалку, про мирне життя.*
4. Доповнити подані прості речення, утворивши складнопідрядні. Визначити тип підрядних частин за логіко-граматичною класифікацією.
 - А) *На вільну душу ланцюгів нема.*
 - Б) *Ключова причина – припинення донорського фінансування.*
 - В) *Наближення Дня Конституції — завжди привід поговорити про взаємодію держави і громадян.*
 - Г) *Безперечно, потреба шанувати державні символи не обговорюється.*

Г) Провідна роль у забезпеченні правопорядку належить державі.

5. Підготувати і записати в радіостудії аудіоповідомлення на тему, яка була б цікава для студентів-медійників. Прокоментувати вживання складнопідрядних речень, звернути увагу на їхню структуру та сполучні засоби зв'язку предикативних частин.

Література до теми

1. Дмитрук В. Деякі проблемні питання вивчення синтаксису складнопідрядного речення у вищих навчальних закладах. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 59. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. С. 61–68.
2. Загнітко А. П., Вінтонів М. О., Сегін Л. В. Український синтаксис: навчально-практичний комплекс: в 2 ч.; 2-ге вид., допов. Донецьк-Слов'янськ: ДонНУ, 2011. 652 с.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис: монографія. Донецьк: ДонНУ, 2001. 662 с.
4. Загнітко А. П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект: навчальний посібник. Донецьк: ДонНУ, 2009. 149 с.
5. Степаненко М. Синтаксис складного речення: конспект лекцій: навчально-методичний посібник. Полтава: ПНПУ, 2021. 132 с.
6. Фарина Н. Критерії виокремлення складнопідрядних речень нерозчленованої структури. *Studia Methodologica*: збірник наукових праць / Volodymyr Hnatyuk National Pedagogic University of Ternopil ; Editorial Board: N. Poplavs'ka, M. Tkachuk, T. Oliynyk. Ternopil : TNPU, 2015. С. 399–404.
7. Христіанінова Р. О. Еволюція вчення про складнопідрядні речення в українській лінгвістиці I половини XX ст. *Philological science and education: transformation and development vectors*: Collective monograph. Vol. 2. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. С. 299–317. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-083-4-33>
8. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ: Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
9. Христіанінова Р. О. Структура, функції і семантика підрядних частин у складнопідрядному реченні. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. ст. Київ: Знання України, 2001. Вип. 7. С. 108–113.

Тема 7. Складнопідрядні речення з підрядними обставинними

План

1. Проблема класифікації підрядних обставинних речень.
2. Підрядні речення місця та їх різновиди.

3. Підрядні речення часу та їх різновиди.
4. Підрядні речення способу дії та їх різновиди.
5. Підрядні речення причини.
6. Підрядні речення мети.
7. Підрядні речення умови та їх різновиди.
8. Підрядні речення допустові та їх різновиди.
9. Підрядні наслідкові речення.

Лабораторні завдання

1. Написати медіатекст на тему «Життя під час війни». Складнопідрядні обставинні речення виділити іншим кольором (у дужках зазначити тип).
2. Проаналізувати медіапублікацію Дмитра Крапивенка «Діяльна любов Ірина Цибух» (Український тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/diialna-liubov-iryny-tsybukh/>).

Виявити складнопідрядні обставинні речення, визначити їх тип, прокоментувати вживання розділових знаків.

3. Відповісти на запитання: *Які різновиди складнопідрядних речень з підрядними причини ви знаєте? У яких випадках у головній частині складнопідрядного речення з підрядним причини з'являється компонент — співвідносне слово? Які засоби поєднання предикативних частин можливі у складнопідрядному реченні з підрядним умови? Які різновиди часових значень можна зустріти у складнопідрядному реченні з підрядним часу? У чому відмінність у значенні підрядних частин складнопідрядного мети та складнопідрядного наслідку?*
4. Із медіавидання (на вибір студента) виписати по 2 приклади до кожного типу обставинних речень (часу, місця, причини, способу чи ступеня дії, порівняльні, умови, допусту, мети). Вказати назву видання і покликання.
5. Підготувати телевіпуск новин УжНУ (за поточний тиждень), використавши складнопідрядні обставинні речення.
6. Написати пост у соціальній мережі на тему «Навчання за ОП «Реклама та зв'язки з громадськістю» в УжНУ. Складнопідрядні обставинні речення виділити іншим кольором (у дужках зазначити тип).

Література до теми

1. Баранівська О. С. Підрядні означальні речення і дієприкметникові звороти як функціонально-семантичні еквіваленти. *Семантика мови і тексту*: збірник статей VI міжнародної наукової конференції. Івано-Франківськ: Плай, 2000. С. 30–35.
2. Гаврилук О. Р. Складнопідрядні речення інтенсивної допустово-протиставної семантики зі сполучним компонентом як(би)не, хоч(би)як. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*: зб. наук праць. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 4. С. 126–132.
3. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 208 с.
4. Дмитрук В. Деякі проблемні питання вивчення синтаксису складнопідрядного речення у вищих навчальних закладах. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 59. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. С. 61–68.
5. Завальнюк І. Я. Нові семантико-стилістичні вияви складнопідрядних речень в українських газетних текстах початку XXI ст. *Мовознавство*, 2009. № 6. С. 42–50. URL: <https://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/394.html>
6. Загнітко А. П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект: навчальний посібник. Донецьк: ДонНУ, 2009. 149 с.
7. Степаненко М. Синтаксис складного речення: конспект лекцій: навчально-методичний посібник. Полтава: ПНПУ, 2021. 132 с.
8. Христіанінова Р. О. Конструктивно-синтаксичні особливості складнопідрядних темпоральних речень. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. ст. Київ: Знання України. Вип. 9: Лінгвістика і літературознавство. 2004. С. 473–479.
9. Христіанінова Р. О. Семантичні особливості складнопідрядних темпоральних речень. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: [міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва]. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. Вип. XIII: Лінгвістика і літературознавство. С. 73–81.
10. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ: Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.

Тема 8. Структурно-семантична та формально-граматична класифікації складнопідрядних речень

План

1. Основні принципи структурно-семантичної класифікації складнопідрядних речень.
2. Складнопідрядні речення нерозчленованої структури.
3. Складнопідрядні речення розчленованої структури.

4. Формально-граматична класифікація складнопідрядних речень та її принципи.

Лабораторні завдання

1. Записати аудіоповідомлення на тему «Лідерство в умовах війни», використати складнопідрядні речення. Визначити їх тип за формально-граматичною класифікацією.
2. Проаналізувати власну медіапублікацію за останній місяць (на вибір студента). Виявити складнопідрядні речення нерозчленованої та розчленованої структури.
3. У запропонованих реченнях із однаковими сполучними засобами визначити тип складнопідрядного речення.
 - А) *Коли я вас образив, прошу вибачте мене.*
 - Б) *Ми вперше прийшли до них, коли в будинку було досить гамірно.*
 - В) *Вже й вечір настав, коли студенти завершили монтувати сюжет.*
 - Г) *Коли ж забудеш рідну мову, втрапиш частину себе.*
 - Ґ) *Україна тоді переможе, коли всі згуртуються для спільної мети.*
 - Д) *Не примушуй себе сміятися, коли на серці пустка.*
4. Обрати одне з українських інтернет-видань (на вибір студента), проаналізувати заголовки, виражені складнопідрядними реченнями. Зробити висновок, які типи складнопідрядних речень у заголовках є більш уживаними і з чим це пов'язано.
5. Виписати з онлайн-видання «Еспресо» (URL: <https://espresso.tv/>) десять складнопідрядних речень. Вказати їх тип за структурно-семантичною класифікацією, виявити сполучні засоби (сполучники, сполучні слова), визначити функцію сполучного слова як члена речення в підрядній частині.

Література до теми

1. Баранівська О. С. Підрядні означальні речення і дієприкметникові звороти як функціонально-семантичні еквіваленти. *Семантика мови і тексту*: збірник статей VI міжнародної наукової конференції. Івано-Франківськ: Плай, 2000. С. 30–35.
2. Бокатенко І. До проблеми дослідження складних речень із підрядною предикативною частиною умови. *Лінгвістичні студії*: зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2008. Вип. 17. С. 86–90.
3. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 208 с.

4. Дмитрук В. Деякі проблемні питання вивчення синтаксису складнопідрядного речення у вищих навчальних закладах. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 59. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. С. 61–68.
5. Дубовик Л. Формальні засоби реалізації категорії причини. *Науковий вісник Херсонського державного ун-ту*. Сер. «Лінгвістика». Херсон, 2005. Вил. 2. С. 224.
6. Завальнюк І. Я. Нові семантико-стилістичні вияви складнопідрядних речень в українських газетних текстах початку ХХІ ст. *Мовознавство*, 2009, № 6. С. 42–48.
7. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк: ДонНУ, 2006. 378 с.
8. Загнітко А. П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект: навчальний посібник. Донецьк: ДонНУ, 2009. 149 с.
9. Ковтун О. В. Сполучні комплекси у сфері темпоральних семантико-синтаксичних відношень URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16220/Kovtun.pdf?sequence=1>
10. Ковтун О. В. Функціонально-семантична кореляція сполучників і сполучних комплексів у сучасній українській літературній мові: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2014. 143 с.
11. Мариненко І. О. Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): навчальний посібник. Київ, 2021. 279 с.
12. Межов О. Г. Синтаксис української мови: навчальний посібник. Луцьк: Надтир'я, 2021. 268 с.
13. Фарина Н. Г. Критерії виокремлення складнопідрядних речень нерозчленованої структури. *Studia methodologica*. Тернопіль, 2015. No. 40. S. 412–417.
14. Христіанінова Р. Складнопідрядні речення, побудовані з використанням техніки «підрядного приєднання». *Українська мова*. 2009. № 1. С. 3–14.
15. Христіанінова Р. О. Структура, функції і семантика підрядних частин у складнопідрядному реченні. *Актуальні проблеми слов'янської філології*: міжвуз. зб. наук. ст. Київ: Знання України, 2001. Вип. 7. С. 108–113.
16. Христіанінова Р. О. Формально-граматична і семантико-синтаксична типологія складнопідрядних речень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філ. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2013. 35 с.
17. Ясакова Н. Ю. Граматична семантика аналітичних сполучників підрядності у структурі складного речення: дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2000. 195 с.

Тема 9. Багатокомпонентні складнопідрядні речення

План

1. Складнопідрядні речення з кількома підрядними та їх структурні типи.
2. Складнопідрядні речення з неоднорідною супідрядністю.
3. Складнопідрядні речення з однорідною супідрядністю.
4. Складнопідрядні речення з послідовною супідрядністю.
5. Складнопідрядні речення з кількома підрядними змішаного типу.

6. Розділові знаки у багатокomпонентному складнопідрядному реченні.
7. Специфіка вживання багатокomпонентних складнопідрядних речень у медіатекстах.

Лабораторні завдання

1. Проаналізувати медіатекст, виділити багатокomпонентні складнопідрядні речення, визначити їх тип (складнопідрядне речення з однорідною супідрядністю, складнопідрядне речення з неоднорідною супідрядністю, складнопідрядне речення з послідовною супідрядністю, складнопідрядне речення з кількома підрядними змішаного типу).

Не корупціонери. Історія про хліб

Нещодавно один знайомий військовий, який ще на початку літа повернувся з полону, надіслав цікавий текст про те, як він з побратимами ділив хліб у камері. Про те, як їм — українським бранцям — постійно хотілося їсти, як заздалегідь готувалися до кожного сніданку, обіду чи вечері, мовляв, це був цілий ритуал, і про те, що робили, щоб нікого не образити меншим шматочком хліба. Адже в умовах постійного голоду кожен міліметр, кожна крихта на вагу... яке там золото. Звісно, російським «баландьорам» чи працівникам колонії нема діла до того, кому дістанеться більший кусень, а кому — менший. Та й чи можливо поділити ідеально, нарізаючи хліб звичайним ножем. Отже, про все це й написав мій знайомий у своїй колонії. І я детально її не переповідастиму, бо краще б ви прочитали це від нього, і, можливо, ще випаде така нагода. Згадаю лише, що для розподілу хліба між собою полонені українці призначали відповідального, а коли той починав користатися службовим становищем, «на посаду» обирали нового. Зрештою, про це знайомий розповів мені в невеличкому інтерв'ю після обміну, і воно було опубліковане й зібрало тисячі переглядів. Ще дивніше, що зараз ви читаете не його оповідь, у якій він описує все значно детальніше, ніж в інтерв'ю, а цей мій опус. Бо перед публікацією мій знайомий — дуже відповідальна людина — вирішив показати написане представникам пресслужби свого підрозділу. Я вже тоді попередив його, що з того нічого доброго не буде. Бо, схоже, завдання пресслужби — просто не нажити собі проблем і зайвий раз перестрахуватися. Власне, так і вийшло.

Я намагався переконати приятеля, що якраз навпаки — українці там мають гідний вигляд, як справжні демократи, навіть у полоні обираючи відповідальних людей «на посади», і якщо ті не виправдовують сподівань, їх «відправляють у відставку», якщо, звісно, можна так висловитися про полон.

Яскравіший приклад демократії відшукати буде не так просто в наші часи. Однак мої вмовляння не допомогли, і тому наші читачі не побачили цей текст. Але чому ж? Сотні й тисячі військовослужбовців діляться своїм військовим досвідом у соціальних мережах. Знайомий не захотів іти на конфлікт. І навіщо пресслужба створює ці перешкоди? Боїться показати українців якими вони є? То вони не такі вже й погані. Та й не нам їх — тих, хто був у полоні, — судити. І чи пробачать нам наступні покоління такі втрачені історії («Український тиждень»).

2. До кожного уривку початку речення запропонувати три варіанти продовження, утворивши складнопідрядні речення з однорідною, неоднорідною, послідовною супідрядністю. При цьому головне речення може змінювати свою позицію щодо підрядних.

А) Боротьба за українську державність триває.....

Б) У Харкові будують підземну школу...

В) Не виникає жодного сумніву....

Г) Шлях від волонтерської ініціативи до конкретної роботи....

Г) Відбудеться дискусія про україністику в західних студіях....

Відповісти на питання: *Які специфічні ознаки характерні для багатокомпонентних складнопідрядних речень? Для яких конструкцій багатокомпонентних складнопідрядних речень можливе факультативне вживання сполучників або ж уживання сурядних сполучників? Яка модель багатокомпонентних складнопідрядних речень є найпоширенішою?*

3. Визначити різновиди запропонованих складних речень, поставити опущені розділові знаки.

Речення для аналізу

А) Минули тії часи коли в грізній Січі гарцювало славне козацтво і земля дрижала під копитами коней.

Б) Але щоб краще збагнути навколишню красу він навчав діток малювати переносити на папір все що вони бачать що їм до вподоби.

В) Як залле Вербівку літнє палке сонце як засипле її зверху золотом та сріблом сонячне марево то вся її кучерява долина здається буйними зеленими прозорими хвилями що десь набігли з моря.

Г) Треба глибоко розуміти що мова тільки та невичерпно багата й гарна яка живиться із народних джерел що ніколи не замулюються.

Г) Хто скаже що вони вчилися разом обоє схилились над казкою обоє страхались і жили нею.

Д) Настане час коли наші нащадки дивуватимуться що ми не знали таких очевидних для них речей.

Е) Ті що знаходять підкову ніколи не думають про того хто загубив.

Є) Треба було ще глибоко розуміти що мова тільки та невичерпно багата й гарна яка виплекана рідним народом яка живиться з народних джерел що ніколи не замулюються.

5. Прослухати один із подкастів (на вибір студента), розміщених на «Українській правді» (URL: <https://www.pravda.com.ua/podcasts/>).

З почутого зафіксувати 3-5 багатокomпонентних складнопідрядних речень. Прокоментувати вживання сполучних засобів, що поєднують головну і підрядні частини.

Література до теми

1. Бабій І. М., Лушпинська Л. П. Багатокomпонентні складнопідрядні речення у романі «Чорне сонце. Дума про братів азовських» Василя Шкляра: структура і функціонування. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Гельветика, 2023. Вип. 27. Т. 1. С. 15–19.
2. Бачинська Г. В., Бабій І. М., Свистун І. О. Багатокomпонентні складнопідрядні речення в синтаксичній науці (на матеріалі роману Макса Кідрука «Не озирайся і мовчи»). *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Українська філологія в контексті розвитку європейської наукової думки»*, присвяченої 85-річчю від дня народження професора Дмитра Бучка (10-11 листопада 2022 року). Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2022. С. 57–60.
3. Бісовецька Л. А., Козіцька О. А. Особливості функціонування складних багатокomпонентних речень у конфесійному стилі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Київ, 2018. Т. 29, № 3. С. 1–5. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29\(68\)_3_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29(68)_3_3)
4. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст: вибрані праці. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. 664 с.
5. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
6. Кучерява О. А. Сучасна українська мова (синтаксис складного речення): навч.-мет. посіб. [для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література)]; ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2022. 104 с.
7. Степаненко М. Синтаксис складного речення: конспект лекцій: навчально-методичний посібник. Полтава: ПНПУ, 2021. 132 с.
8. Шевченко Т. В. Складнопідрядні багатокomпонентні речення з прислівними та детермінантними зв'язками в нормативно-правових актах української мови. *Український смисл*. 2016. № 1. URL: <https://ukrsense.dp.ua/index.php/USENSE/article/view/158/171>

9. Шкарбан Т. М. Особливості функціонування сурядних сполучників у складних конструкціях з однорідною супідрядністю. *Волинська філологічна: текст і контекст. Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії*. Рівне: РДГУ, 2004. Вип.12. С. 19–23.

Тема 10. Безсполучникове складне речення

План

1. Проблема статусу складних безсполучникових речень.
2. Складні безсполучникові речення з однотипними і різнотипними частинами.
3. Елементарні безсполучникові речення.
4. Неелементарні безсполучникові речення.
5. Пунктуація в безсполучниковому складному реченні.

Лабораторні завдання

1. Написати медіатекст на тему «Мої життєві пріоритети». Безсполучникові елементарні речення виділити, у дужках зазначити тип відношення між частинами.
2. Відповісти на запитання: *За допомогою яких засобів поєднуються предикативні частини безсполучникового складного речення? На які типи поділяються безсполучникові складні речення за синонімією із сполучниковими? Які головні засоби вираження у складних безсполучникових речень? У яких відношеннях між собою можуть перебувати предикативні одиниці неелементарних безсполучникових речень?*
3. Створити:
 - а) елементарні безсполучникові складні речення з однотипними (однорідними) частинами:
 - із часовим відношенням;
 - із зіставно-протиставним відношенням;
 - б) елементарні безсполучникові складні речення з різнотипними (неоднорідними) частинами:
 - з умовним відношенням;
 - із причино-наслідковим відношенням;
 - із часовим відношенням;
 - із допустовим відношенням;
 - із пояснювальним відношенням.

4. З онлайн-видання «Бабель» (URL: <https://babel.ua/>) виявити і зафіксувати три складні безсполучникові багатокomпонентні речення:
 - а) з однорідною безсполучниковістю;
 - б) з неоднорідною безсполучниковістю;
 - в) з однорідною і неоднорідною безсполучниковістю.
5. Запропонувати продовження речення (*Міжнародний день студента об'єднує молодь усього світу...*), щоб утворилося:
 - а) складне безсполучникове речення, частини якого поєднані комою;
 - б) складне безсполучникове речення, частини якого поєднані тире;
 - в) складне безсполучникове речення, частини якого поєднані двокрапкою;
 - г) складне безсполучникове речення, частини якого поєднані крапкою з комою.

Література до теми

1. Божко О. Складні речення в газетних заголовках (на матеріалі регіональних інтернет-видань). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Т. 1. Вип. 24. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. С. 50–54.
2. Дорошенко С. Два уточнення до класифікації безсполучникових складних речень. *Мовознавство*. 2014. № 1. С. 71–76.
3. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису. Горлівка: ГДПШМ, 2004. Ч. 1. 228 с.; Ч. 2. 254 с.; Ч. 3. 266 с.
4. Труш О. М. Безсполучникові багатокomпонентні речення в науковому мовленні Івана Франка. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Серія: Філологія. Мовознавство. Миколаїв, 2009. Т. 105, Вип. 92. С. 133–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2009_105_92_27.
5. Христіанінова Р. О. Лінгвістичний статус безсполучникових складних утворень. *Наукові записки*. Том 164. Філологічні науки, 2013. С. 33–38.
6. Хірочинська О. І. Місце безсполучникового речення в системі складного речення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія, 2019. № 43. Т. 3. С. 102–105.

Тема 11. Багатокomпонентні складні речення. період

План

1. Складні багатокomпонентні речення з різними типами зв'язку.
2. Класифікація багатокomпонентних складних речень.
3. Період: структурні, семантичні, інтонаційні особливості.
4. Різновиди періоду.
5. Пунктуація в періоді.

Лабораторні завдання

1. Написати медіатекст за ключовими словами: *волонтерство, ЗСУ, допомога, війна, мотивація*. Усі багатокomпонентні складні речення виділити та визначити їх тип.
2. У публікаціях онлайн-ового видання «Бабель» (URL: <https://babel.ua/>) виявити та виписати наступні різновиди багатокomпонентних складних речень:
 - багатокomпонентне речення з сурядним і безсполучниковим зв'язком (3 приклади);
 - багатокomпонентне речення з підрядним і безсполучниковим зв'язком (3 приклади);
 - багатокomпонентне речення з сурядним, підрядним і безсполучниковим зв'язком (3 приклади).
3. Записати свій варіант двочленного періоду (2 приклади).
4. Відповісти на запитання: *Які синтаксично-стилістичні параметри періоду можна виокремити? На скільки частин поділяють період? Яка інтонація притаманна періоду?*
5. Записати короткий відеоролик (рілс) для соціальної сторінки кафедри журналістики, використовуючи період.

Література до теми

1. Галас А. М. Інтерпретації періоду як об'єкта синтаксису і стилістики. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: зб. наук. праць / відп. ред. І. В. Сабадош. Ужгород, 2015. Вип. 20. С. 34–43.
2. Галас А. Період як лінгвальна одиниця: традиції, проблеми, пошуки. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: збірник наукових праць. Вип. 8. Збірник пам'яті професора Василя Добоша. Ужгород, 2005. С. 356–367.
3. Гапонова Т. М. Типологія багатокomпонентних складних речень. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*: зб. наук. пр. / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2012. № 14. С. 60–68.
4. Дзюбак Н. М. Складні сполучниково-безсполучникові багатокomпонентні речення із сурядністю, підрядністю і безсполучниковістю. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський, 2013. Вип. 32 (1). С. 39–42. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2013_32\(1\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2013_32(1)_13)
5. Марчук Л. М. Позамовні чинники створення функційної та нефункційної надмірності засобів вираження на рівні складного багатокomпонентного речення в українській мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана*

- Огієнка*. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 46. С. 137–141. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/1606>
6. Титова О. Проблема визначення періоду як лінгвальної одиниці: спроба огляду літератури. *Лінгвістичні студії*. Вип. 14. Донецьк, 2006. С. 231–235.
 7. Хропата С. І. Композиційні типи багатокомпонентних складних речень – основа комунікативно-синтаксичної організації речень. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]*. Серія: Філологічні науки. Ніжин, 2013. Кн. 2. С. 238–243. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_2_46
 8. Цівун Н. М. Період і складне синтаксичне ціле: до проблеми типології синтаксичних одиниць. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. пр. Вип. 8. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. С. 190–196.

Тема 12. КОНСТРУКЦІЇ ЧУЖОГО МОВЛЕННЯ

План

1. Засоби передачі чужого мовлення, співвідношення форм прямої та непрямої мови.
2. Пряма мова: структура, особливості оформлення.
3. Непряма мова: особливості побудови.
4. Невласне пряма мова, її структурні особливості та застосування.
5. Правила заміни прямої мови на непряму.
6. Інші способи передачі чужого мовлення: діалог, полілог, цитата.
7. Пунктуація при різних способах передачі чужого мовлення.

Лабораторні завдання

1. Із видання «Українська правда» виписати 5 речень з прямою мовою, яка супроводжується словами автора. Звернути увагу на те, щоб пряма мова виражалася різними типами речень (розповідним, питальним, спонукальним). Перебудувати ці речення, замінивши пряму мову непрямою. Вказати назву публікації і її автора.

Зразок:

*Викладач повідомив: «Підготуйте на завтра аудіозапис свого тексту»
→ Викладач повідомив, щоб на завтра вони підготували аудіозапис свого тексту.*

2. Скласти діалог між двома студентами (мінімум 10 реплік). Тема «Навчання і підробіток: поєднувані чи непоєднувані поняття».

3. Записати інтерв'ю або підготувати статтю для публікації на одному з ресурсів кафедри журналістики, використовуючи пряму мову. Речення з прямою мовою виділити і прокоментувати особливості їх оформлення.
4. Виявити помилки в оформленні прямої чи невласне прямої мови в сучасних медіатекстах, що розміщені в інтернеті (медіаресурс на вибір студента).
5. У виданні «Українська мова: енциклопедія» опрацювати лексикографічну статтю *пряма мова* (URL: <https://archive.org/details/UkrMovEnts/page/97/mode/2up>).

Література до теми

1. Дацишин Х. Можливості прямої мови у відтворенні усного мовлення в друкованому медіатексті *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Журналістські науки, 2018. № 896. С. 145–149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpjn_2018_896_21
2. Замкова Т. В. Внутрішнє мовлення як вияв невласне прямої мови. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24956/Zamkova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Мариненко І. О. Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): навчальний посібник. Київ, 2021. 279 с.
4. Михайлин І. Л. Гіпотеза про текст і мовлення в журналістиці. URL: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/isnyk_968/content/mykhajlyn.pdf.
5. Пілик В. В. Функції прямої та непрямой мови у сучасній турецькій газетній публіцистиці. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Вип. 30, 2013. С. 212–218.
6. Чемеркін С. Г. Українська мова в інтернеті: позамовні та внутрішньо-структурні процеси. Київ, 2009. 240 с. URL: http://ndiu.org.ua/book/chemerkin_book.pdf
7. Шулик Р. Т. Структури передачі чужого мовлення як прагматичні засоби в інформаційних жанрах інтернет-публіцистики. *Філологічні науки. Мовознавство*. № 1, 2011. С. 133–137.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАННЯ ДЛЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття про складне речення. Проблемні питання дослідження складного речення.
2. Диференційні ознаки складних речень.
3. Типи синтаксичних зв'язків і синтаксичних відношень у складному реченні.
4. Засоби вираження синтаксичних відношень між частинами складного речення.
5. Типологія складного речення.
6. Формально-синтаксична організація складного речення.
7. Семантико-синтаксична організація складного речення.
8. Комунікативна організація складного речення.
9. Визначення складносурядного речення як синтаксичної одиниці.
10. Основи класифікації складносурядних речень.
11. Різновиди складносурядних речень.
12. Складносурядні речення відкритої та закритої структури.
13. Проблема семантичної диференціації сурядних сполучників в українському мовознавстві.
14. Питання про так звані аналоги сполучників сурядності.
15. Пунктуація в складносурядному реченні.
16. Особливості функціонування складносурядних речень у медіатекстах.
17. Визначення складнопідрядного речення: основні ознаки та структурні особливості.
18. Засоби зв'язку підрядної частини з головною.
19. Класифікація складнопідрядних речень.
20. Пунктуація в складнопідрядному реченні.
21. Принципи логіко-граматичної класифікації підрядних речень.
22. Види підрядних речень за логіко-граматичною класифікацією.
23. Специфіка вживання складнопідрядних речень у медіатекстах.
24. Проблема класифікації підрядних обставинних речень.
25. Підрядні речення місця та їх різновиди.
26. Підрядні речення часу та їх різновиди.
27. Підрядні речення способу дії та їх різновиди.
28. Підрядні речення причини.
29. Підрядні речення мети.
30. Підрядні речення умови та їх різновиди.
31. Підрядні речення допустові та їх різновиди.

32. Підрядні наслідкові речення.
33. Основні принципи структурно-семантичної класифікації складнопідрядних речень.
34. Складнопідрядні речення нерозчленованої структури.
35. Складнопідрядні речення розчленованої структури.
36. Формально-граматична класифікація складнопідрядних речень та її принципи.
37. Складнопідрядні речення з кількома підрядними та їх структурні типи.
38. Складнопідрядні речення з неоднорідною супідрядністю.
39. Складнопідрядні речення з однорідною супідрядністю.
40. Складнопідрядні речення з послідовною супідрядністю.
41. Складнопідрядні речення з кількома підрядними змішаного типу.
42. Розділові знаки у багатокомпонентному складнопідрядному реченні.
43. Специфіка вживання багатокомпонентних складнопідрядних речень у медіатекстах.
44. Проблема статусу складних безсполучникових речень.
45. Складні безсполучникові речення з однотипними і різнотипними частинами.
46. Елементарні безсполучникові речення.
47. Неелементарні безсполучникові речення.
48. Пунктуація в безсполучниковому складному реченні.
49. Складні багатокомпонентні речення з різними типами зв'язку.
50. Класифікація багатокомпонентних складних речень.
51. Період: структурні, семантичні, інтонаційні особливості.
52. Різновиди періоду.
53. Пунктуація в періоді.
54. Засоби передачі чужого мовлення, співвідношення форм прямої та непрямої мови.
55. Пряма мова: структура, особливості оформлення.
56. Непряма мова: особливості побудови.
57. Невласне пряма мова, її структурні особливості та застосування.
58. Правила заміни прямої мови на непряму.
59. Інші способи передачі чужого мовлення: діалог, полілог, цитата.
60. Пунктуація при різних способах передачі чужого мовлення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

Основна література

1. Кучерява О. А. Сучасна українська мова (синтаксис складного речення) : навч.-мет. посіб. [для студентів денної і заочної форми навчання спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література)]; ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2022. 104 с.
2. Мариненко І. О. Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): навчальний посібник. Київ, 2021. 279 с.
3. Межов О. Г. Синтаксис української мови: навчальний посібник. Луцьк: Надстир'я, 2021. 268 с.
4. Степаненко М. Синтаксис складного речення: конспект лекцій: навчально-методичний посібник. Полтава: ПНПУ, 2021. 132 с.
5. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
6. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти. Вінниця: Нова Книга, 2009. 400 с.
7. Загнітко А. П., Вінтонів М. О., Сегін Л. В. Український синтаксис: навчально-практичний комплекс: в 2 ч.; 2-ге вид., допов. Донецьк-Слов'янськ: ДонНУ, 2011. 652 с.
8. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису. Горлівка: ГДПШМ, 2004. Ч. 1 228 с.; Ч. 2. 254 с.; Ч. 3. 266 с.
9. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис: монографія. Донецьк: ДонНУ, 2001. 662 с.
10. Загнітко А. П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект: навчальний посібник. Донецьк: ДонНУ, 2009. 149 с.
11. Кучерява О. А. Сучасна українська мова (синтаксис складного речення) : навч.-мет. посіб.; ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2022. 104 с.
12. Мариненко І. О. Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): навчальний посібник. Київ, 2021. 279 с.
13. Межов О. Г. Синтаксис української мови: навчальний посібник. Луцьк : Надстир'я, 2021. 268 с.
14. Пешак М. М. Комунікативний синтаксис. Київ: Довіра, 2000. 150 с.
15. Синтаксис української мови: на перетині традицій та інновацій. Ніні Василівні Гуйванюк : колективна монографія ; за заг. ред. О. В. Кульбабської. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. 592 с.
16. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: проблемні питання: навч. посібник. Київ: Вища шк., 1994. 670 с.
17. Сучасна українська мова. Синтаксис / За ред. А. К. Мойсієнка. Київ: Знання, 2013. 340 с.
18. Тихоша В., Олексенко В., Гайдученко Г., Нагіна В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Київ: Українське видавництво, 2009. 287 с.
19. Шевчук С. В., Кабиш О. О., Клименко І. В. Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2011. 544 с.

20. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 408 с.

Допоміжна література

21. Арібжанова І. М. Сучасна українська мова: Базові поняття синтаксису : навч. посіб. Київ : Київський ун-т, 2016. 159 с.
22. Бабій І. М., Лушпинська Л. П. Багатокомпонентні складнопідрядні речення у романі «Чорне сонце. Дума про братів азовських» Василя Шкляра: структура і функціонування. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Гельветика, 2023. Вип. 27. Т. 1. С. 15–19.
23. Баранівська О. С. Підрядні означальні речення і дієприкметникові звороти як функціонально-семантичні еквіваленти. *Семантика мови і тексту*: збірник статей VI міжнародної наукової конференції. Івано-Франківськ: Плай, 2000. С. 30–35.
24. Бачинська Г. В., Бабій І. М., Свистун І. О. Багатокомпонентні складнопідрядні речення в синтаксичній науці (на матеріалі роману Макса Кідрука «Не озирайся і мовчи»). *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Українська філологія в контексті розвитку європейської наукової думки»*, присвяченої 85-річчю від дня народження професора Дмитра Бучка (10-11 листопада 2022 року). Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2022. С. 57–60.
25. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова: Синтаксис. Київ: Вища школа, 2005. 270 с.
26. Беляєва Т. В. Функції єднального сполучника *і* та протиставного *та* у створенні умовно-наслідкового відношення в складносурядних реченнях. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. праць. Харків: Видавець Прокопенко Г. Є., 2004. Вип. 12. С. 58–65.
27. Бісовецька Л. А., Козіцька О. А. Особливості функціонування складних багатокомпонентних речень у конфесійному стилі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Київ, 2018. Т. 29, № 3. С. 1–5. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29\(68\)_3_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29(68)_3_3)
28. Божко О. Складні речення в газетних заголовках (на матеріалі регіональних інтернет-видань). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Т. 1. Вип. 24. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. С. 50–54.
29. Божко О. П. Складнопідрядні речення в заголовках регіональних інтернет-видань. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019. № 38, Т. 3. С. 21–23.
30. Бокатенко І. До проблеми дослідження складних речень із підрядною предикативною частиною умови. *Лінгвістичні студії*: зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2008. Вип. 17. С. 86–90.
31. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів: автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.01.08. Київ, 2003. 18 с.
32. Весельська Г. С. Нові явища у функціонуванні сурядних сполучників в українській мові кінця ХХ–початку ХХІ ст.: монографія. Житомир: Видавництво ЖДУ, 2014. 159 с.

33. Вихованець І. Р. Складнопідрядне речення. Українська мова : енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін.]. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2000. С. 557.
34. Гаврилюк О. Р. Складнопідрядні речення інтенсивної допустово-протиставної семантики зі сполучним компонентом як(би)не, хоч(би)як. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*: зб. наук праць. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Вип. 4. С. 126–132.
35. Галас А. М. Інтерпретації періоду як об'єкта синтаксису і стилістики. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: зб. наук. праць / відп. ред. І. В. Сабадош. Ужгород, 2015. Вип. 20. С. 34–43.
36. Галас А. М. Період як лінгвальна одиниця: традиції, проблеми, пошуки. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: збірник наукових праць. Вип. 8. Збірник пам'яті професора Василя Добоша. Ужгород, 2005. С. 356–367.
37. Гапонова Т. М. Типологія багатокomпонентних складних речень. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*: зб. наук. пр. Одеса, 2012. № 14. С. 60–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvprpu_2012_14_11
38. Герман В. В. Синтаксична організація складнопідрядних приєднувальних (супровідних) конструкцій. *Слобожанський науковий вісник*. Серія Філологія, Вип. 2, 2023. С. 5–10.
39. Глушкова Г. М. Структурно-семантичні типи сурядності: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Укр. мова». Дніпропетровськ, 1998. 16 с.
40. Городенська К. Аналітичні тенденції в розвитку складу сполучників української мови. *Рідний край : науковий, публіцистичний і художньо-літературний альманах*. Полтава, 2008. № 2 (19). С. 36–43.
41. Городенська К. Градаційні сполучники української мови (проблемні питання). *Науковий вісник Чернівецького національного університету*: зб. наук. праць. Слов'янська філологія. Чернівці, 2009. Вип. 475–477. С. 25–30.
42. Городенська К. Г. Граматичний словник української мови. Сполучники. Київ, Херсон: Вид-во ХДУ, 2007. 340 с.
43. Городенська К. Г. Деривація синтаксичних одиниць: монографія Київ: Наук. думка, 1991. 192 с.
44. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 208 с.
45. Городенська К. Г. Сполучникові складносурядні речення української мови в нових координатах формально-граматичної та семантико-синтаксичної структури. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня “Рута”», 2022. 208 с.
46. Городенська К. Сурядні сполучники української мови на тлі семантико-синтаксичних відношень. *Мови та культури у новій Європі: контакти і самобутність*: зб. наук. доповідей. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. С. 78–88.
47. Городенська К. Г. Функціональні зони сполучників в українській науковій мові. *Українська термінологія і сучасність*: зб. наук. праць. Київ: КНЕУ, 2005. Вип. УІ. С. 7–13.

48. Греб М. М. Семантико-граматичні чинники формування зіставного відношення в складних конструкціях сучасної української мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «українська мова». Харків, 2005. 20 с.
49. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. Київ: Наук. думка, 1969. 155 с.
50. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст: вибрані праці. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. 664 с.
51. Дацишин Х. Можливості прямої мови у відтворенні усного мовлення в друкованому медіатексті *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Журналістські науки, 2018. № 896. С. 145–149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpjn_2018_896_21
52. Дзюбак Н. М. Складні сполучниково-безсполучникові багатокомпонентні речення із сурядністю, пірядністю і безсполучниковістю. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський, 2013. Вип. 32 (1). С. 39–42. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2013_32\(1\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2013_32(1)_13)
53. Дмитрук В. Деякі проблемні питання вивчення синтаксису складнопірядного речення у вищих навчальних закладах. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 59. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. С. 61–68.
54. Дорошенко С. Два уточнення до класифікації безсполучникових складних речень. *Мовознавство*. 2014. № 1. С. 71–76.
55. Дубовик Л. Формальні засоби реалізації категорії причини. *Науковий вісник Херсонського державного ун-ту*. Сер. «Лінгвістика». Херсон, 2005. Вил. 2. С. 224.
56. Дякова Т. Семантичні типи протиставних відношень у складних реченнях зі сполучниками але, проте, однак (на матеріалі текстів науково-технічних періодичних видань). *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць*. Вип. 11. Донецьк: ДонНУ, 2003. Ч. 1. С. 129–135.
57. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок XX ст.). Київ: Наук. думка, 1970. 303 с.
58. Завальнюк І. Я. Нові семантико-стилістичні вияви складнопірядних речень в українських газетних текстах початку XXI ст. *Мовознавство*, 2009. № 6. С. 42–50. URL: <https://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/394.html>
59. Завальнюк І. Я. Оновлена стилістична конотативність складносурядних речень в українському газетному мовленні початку XXI ст. *Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту ім. М. П. Драгоманова*. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. праць [відп. ред. М. Я. Плющ]. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 5. С. 200–206. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12370/Zavalniuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
60. Завальнюк І. Структура та стилістичні параметри вживання складноприсуднувальних конструкцій у сучасному українському газетному мовленні. *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць* Донецького державного університету. Донецьк, 2008. Вип. 17. С. 199–206.
61. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису: монографія. Вид. 2-ге, виправл. і доп. Донецьк: ДонНУ. 2007. 294 с.

62. Замкова Т. В. Внутрішнє мовлення як вияв невластивості прямої мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. Вип. 3. С. 103–110.
63. Івкова Н. Структурна та функціонально-семантична специфіка приєднувальних конструкцій у текстах публіцистичного стилю. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії*: зб. наук. праць Рівненського держ. гум. ун-ту. Рівне: РДГУ, 2005. Вип. 13. С. 53–56.
64. Ковган Т. М. Дискусійні питання теорії багатокomпонентного складнопідрядного речення з послідовною підрядністю. *Актуальні питання філології та методології*: зб. наук. праць студентів / М-во освіти і науки України, Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Ф-т іноземної та слов'янської філології; [редкол.: В. В. Герман та ін.]. Суми, 2017. С. 46–50. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/7514>.
65. Ковтун О. В. Функціонально-семантична кореляція сполучників і сполучних комплексів у сучасній українській літературній мові: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2014. 143 с.
66. Козіцька О. Сурядні сполучники як засоби приєднання парцелятивів. *Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. праць*. Київ: Міленіум, 2007. С. 163–172.
67. Кузьмич О. Теоретичний аспект вивчення складносурядних речень та анормативи в їх конструюванні. *Лінгвостилістичні студії*, 2018. Вип. 8. С. 173–180. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16285/1/%D1%82%D0%94%D0%A68-173-180.pdf>
68. Кухарчук О. Проблема сполучників і сполучних комплексів у сучасному мовознавстві. «Наукові записки» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: зб. наук. праць. Серія: Філологія. Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД», 2007. Вип. 9. С. 88–92. URL: http://eprints.zu.edu.ua/15555/1/Text_monografii.pdf
69. Мараховська В. Г. Типи складнопідрядних речень з підрядними прикомпаративними: автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Запоріжжя, 1998. 23 с.
70. Марчук Л. М. Позамовні чинники створення функційної та нефункційної надмірності засобів вираження на рівні складного багатокomпонентного речення в українській мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 46. С. 137–141. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/1606>
71. Мачак О. Ю. Синтаксична структура складнопідрядних речень з інтенсивнодопустовою семантикою: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Кіровоград, 2010. 20 с.
72. Мелкумова Т. В. Комунікативно-прагматичні функції виражальних засобів синтаксису (на матеріалі інформаційних та публіцистичних текстів): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Криворіз. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг, 2011. 237 с.
73. Михайлин І. Л. Гіпотеза про текст і мовлення в журналістиці. *Вісник Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна*. 2011. № 968. Серія : Соціальні комунікації. Вип. 3. С. 15–22.

74. Пілик В. В. Функції прямої та непрямої мови у сучасній турецькій газетній публіцистиці. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Вип. 30, 2013. С. 212–218.
75. Попова І. С. Принципи формування системи основних синтаксичних одиниць української мови. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/dlgum/2008_7/17.html
76. Руда Н. Засоби зв'язку в багатокомпонентних безсполучникових складних реченнях з однофункціональними предикативними одиницями. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та література*. Київ, 2014. Вип. 1. С. 31–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Sm_2014_1_10
77. Руденко Н. Семантичні групи складнопідрядних речень з умовною модальністю в сучасній українській літературній мові. *Лінгвістичні студії: зб. наук. пр. / відп. ред. Г. І. Мартинова*. Черкаси: БрамаУкраїна, 2006. С. 94–99.
78. Спільник Т. М. Градаційне відношення в структурі складних сполучникових конструкцій сучасної української мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «українська мова». Харків, 2004. 20 с.
79. Тележкіна О. Складне речення як текст: аналіз структурної організації (на матеріалі збірки «Рубаї» Дмитра Павличка). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: збірник наукових праць*. Вип. 17. Київ, 2009. С. 38–45.
80. Титова О. Проблема визначення періоду як лінгвальної одиниці: спроба огляду літератури. *Лінгвістичні студії*. Вип. 14. Донецьк, 2006. С. 231–235.
81. Ткач О. В. Складнопідрядні речення з корелятами якісно-кількісної семантики в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Харків, 2000. 18 с.
82. Труш О. М. Безсполучникові багатокомпонентні речення в науковому мовленні Івана Франка. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Серія: Філологія. Мовознавство. Миколаїв, 2009. Т. 105, Вип. 92. С. 133–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2009_105_92_27.
83. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. [2-ге вид.]. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
84. Фарина Н. Критерії виокремлення складнопідрядних речень нерозчленованої структури. *Studia Methodologica: збірник наукових праць / Volodymyr Hnatyuk National Pedagogic University of Ternopil ; Editorial Board: N. Poplavs'ka, M. Tkachuk, T. Oliynyk*. Ternopil : TNPU, 2015. С. 399–404.
85. Хірочинська О. І. Місце безсполучникового речення в системі складного речення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія, 2019. № 43. Т. 3. С. 102–105.
86. Христіанінова Р. О. Асемантичні сполучники і (й), а в складносурядних та синкретичних сурядно-підрядних реченнях. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2019. № 5. С. 139–157.
87. Христіанінова Р. О. Еволюція вчення про складнопідрядні речення в українській лінгвістиці I половини XX ст. *Philological science and education: transformation and development vectors: Collective monograph. Vol. 2*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. С. 299–317. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-083-4-33>

88. Христіанінова Р. О. Конструктивно-синтаксичні особливості складнопідрядних темпоральних речень. *Актуальні проблеми слов'янської філології: міжвуз. зб. наук. ст.* Київ: Знання України. Вип. 9: Лінгвістика і літературознавство. 2004. С. 473–479.
89. Христіанінова Р. О. Лінгвістичний статус безсполучникових складних утворень. *Наукові записки.* Том 164. Філологічні науки, 2013. С. 33–38.
90. Христіанінова Р. О. Семантичні особливості складнопідрядних темпоральних речень. *Актуальні проблеми слов'янської філології: [міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва].* Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. Вип. XIII: Лінгвістика і літературознавство. С. 73–81.
91. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ: Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
92. Христіанінова Р. Складнопідрядні речення, побудовані з використанням технік «підрядного приєднання». *Українська мова.* 2009. № 1. С. 3–14.
93. Христіанінова Р. О. Співвідношення змістів предикативних частин у складносурядних реченнях. *Мовознавчий вісник: збірник наук. праць.* Черкаси: ФОП Чабаненко Ю. А., 2016. Вип. 21. С. 118–126.
94. Христіанінова Р. О. Структура, функції і семантика підрядних частин у складнопідрядному реченні. *Актуальні проблеми слов'янської філології: міжвуз. зб. наук. ст.* Київ: Знання України, 2001. Вип. 7. С. 108–113.
95. Христіанінова Р. О. Традиційні й нові класифікації складнопідрядних речень. *Українська мова і література в школі.* 2010. № 1. С. 35–38.
96. Христіанінова Р. О. Формально-граматична і семантико-синтаксична типологія складнопідрядних речень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філ. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2013. 35 с.
97. Хропата С. І. Композиційні типи багатокомпонентних складних речень – основа комунікативно-синтаксичної організації речень. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя].* Серія: Філологічні науки. Ніжин, 2013. Кн. 2. С. 238–243. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_2_46
98. Цівун Н. М. Період і складне синтаксичне ціле: до проблеми типології синтаксичних одиниць. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. пр. Вип. 8. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. С. 190–196.
99. Чемеркін С. Г. Українська мова в інтернеті: позамовні та внутрішньо-структурні процеси. Київ, 2009. 240 с. URL: http://ndiu.org.ua/book/chemerkin_book.pdf
100. Шевченко Т. В. Складнопідрядні багатокомпонентні речення з прислівними та детермінантними зв'язками в нормативно-правових актах української мови. *Український смисл.* 2016. № 1.
101. Шеремета Н. П. Українська мова в ЗМІ: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 188 с.
102. Шкарбан Т. М. Особливості функціонування сурядних сполучників у складних конструкціях з однорідною супідрядністю. *Волинь філологічна: текст і контекст. Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії.* Рівне: РДГУ, 2004. Вип. 12. С. 19–23.

103. Шулик Р. Т. Структури передачі чужого мовлення як прагматичні засоби в інформаційних жанрах інтернет-публіцистики. *Філологічні науки. Мовознавство*. № 1, 2011. С. 133–137.
104. Шульжук К. Ф. Аспекти дослідження складного речення. *Сучасна філологія. Проблеми, пошуки, знахідки*. Рівне, 2005. Вип. 3. С. 40–44.
105. Ясакова Н. Ю. Граматична семантика аналітичних сполучників підрядності у структурі складного речення: дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2000. 195 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронна бібліотека Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/>
2. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2>
3. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету. URL: <https://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
5. Словник української мови: в 11-ти томах. URL: <https://sum.in.ua/>
6. Словник української мови: у 20-ти томах. URL: <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>

УДК 811.161.2"367.2(076):070

Г 45

Навчально-методичне видання

ГЕЦКО Ганна Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Медіалінгвістика (Синтаксис складного речення)

Навчально-методичний посібник

Медіалінгвістика (Синтаксис складного речення): навчально-методичний посібник до вивчення курсу (для студентів спеціальності 061 Журналістика ОП «Журналістика», «Міжнародна журналістика», «Реклама та зв'язки з громадськістю) / Укл. Г.І. Гецко. Ужгород, 2024. 40 с.